

Academia Română Filiala Cluj-Napoca

Folclorul românesc în lagărele de prizonieri din Germania Primului Război Mondial

Institutul Arhiva de Folclor al Academiei Române a organizat marți un interesant seminar susținut de prof. Ion Taloș, pe tema: "Folclorul românesc în lagărele de prizonierat din Germania Primului Război Mondial (1916-1918)", avându-l ca moderator pe acad. Mihai Bărbulescu, directorul Institutului. Profesorul Ion Taloș a abordat această temă acum, intrucât a considerat că suntem într-o perioadă în care nimeni nu se teme să vorbească despre război.

Ion Taloș, etnolog și autor român, a realizat cercetări într-o arhivă specială din Berlin, concepută de un profesor de engleză din Berlin în timpul Primului Război Mondial. Această arhivă, care nu a fost publicată până în ziua de astăzi, conține texte și cântece folclorice preluate de la prizonierii ținuți în aceste lagăre, fiind considerați inamici ai Puterilor Centrale. Textele folclorice românești au fost colectate din lagărele Chemnitz, Mannheim și Lamsdorf (astăzi, Łambinowice în Polonia). Rezultatele cercetărilor efectuate de Ion Taloș au fost prezentate într-un rezumat publicat în revista România Literară.

În cadrul cercetării sale, Ion Taloș l-a menționat pe Hermann Urtel, care a făcut parte din echipa de romaniști implicată în colectarea cântecelor și care a declarat, pe atunci, că nu a auzit nicăieri atât de multe bogății de cântece lirice, române, povestiri, legende și cântece bisericesti ca la români.

Este important de menționat că partea românească a acestei arhive a fost valorificată de Vasile Gh. Luța, profesor la Universitatea din Berlin, prin realizarea unui catalog al înregistrărilor, și de Elsa Ziehm, care a abordat subiectul în lucrarea sa de doctorat din 1939. Cu toate acestea, cercetătorii români nu au acordat până în prezent atenția cuvenită acestei arhive. Ion Taloș a subliniat că această arhivă este unică, deoarece conține materiale colectate direct de la bărbați cu vârste cuprinse între 20 și 40 de ani, aflați în condiții extreme de prizonierat.

Profesorul Ion Taloș continuă să desfășoare cercetări în domeniul memorialistic, concentrându-se atât pe folclor, limbă, cât și pe istorie. El consideră că aceste aspecte trebuie

să fie studiate împreună, fiind interconectate, și nu separate una de cealaltă. De asemenea, Ion Taloș a menționat că este surprinzător faptul că, până în prezent, nu există o etnologie a războiului în contextul României.

Mara A. MUNTEAN

PAGINĂ SUSȚINUTĂ DE

TL FUNDATIA
TRANSILVANIA
LEADERS

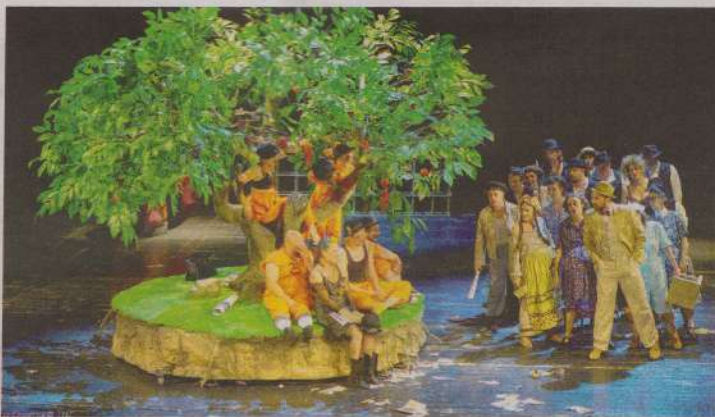
Un spectacol de două ore, construit cu migală de rafinat profesionist al scenei, propune Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj la sfârșit de stagiune cu mizanscena lui Alexandru Dabija la Capul de rățoi.

Textul scris de George Ciprian în 1939 (cu premiera în 1940) este un extract din solul avangardist al epocii revolte în care au fost însămânțați Urmuz, Ionesco și urmașii, contributorii creativi la ceea ce s-a numit ulterior „literatură absurdului”. Adus în actualitatea fluidă, textul e o mostră a unei schimbări de paradigmă pe care regizorul o ilustrează în cheie satirică. Amintesc că tot pe scena Naționalului clujean, în 1972, s-a jucat piesa lui George Ciprian în regia lui Victor Tudor Popa. O montare cuminte, în regim realist. Alexandru Dabija proiectează farsele „rățoilor” din târgușorul de provincie într-un spațiu mai degrabă oniric, ținând spre reprezentări suprarealiste. Ciocnirile dintre personaje, altercațiile și hărțonile primesc luciul unor confruntări de idei pe tema comportamentului social. De odinioară și de acum. Dintotdeauna.

Înregimentarea în rigida convenție socială este sancționată de cei patru „cavalerii ai libertății” care și-au luat rolurile de farsori faimoși în serios: Cirivis, model real Dem. Demetrescu-Buzău (Urmuz), interpret Ionuț Caras; Macferlan, identificat în persoana autorului, schițat de Matei Rotaru; Bălălu, jucat în registru accentuat comic de Radu Lărgescu și Pentagon, devenită în spectacol Pentagonia, în interpretarea Ramonei Dumitran. Copilăria adolescenților tomnatnici trezește antipatia locuitorilor pașnici, lovește dur în conformismul și în conservatorismul lor. Zănatoci puși pe șotii, „rățoii” s-au cocotat în „copacul-casă” de pe proprietatea lui Mușat și au înființat asociația *Capul de rățoi* inspirați de glumele aplicate unui profesor rigid, în timpul liceului, când tăiau capetele rațelor din curtea lui, făcând mare haz pe seama asta. Niște huligani mai grobiști, apropiați de cei sever intelectualiizați, creați de generația lui Mircea Eliade și Mihail Sebastian. Actele lor de bravură stau sub aparența „actului gratuit” gidian, dar vizează eliberarea de convenții și de principii inutile. Ei sancționează morgia unui bărbat cu barbă „onorabilă”, Dacian, interpret Dragoș Pop, și ajung la poliție în urma reclamațiilor acestuia. În pas de dans (mişcare ilară dirijată de Andra Chiriac) se leagă în câteva secvențe polițiste, în frunte cu un comisar cam greu de cap - Adrian Cucu. Un vârf comic atinge spectacolul în convorbirea telefonică rizibilă cu superiorul său, expandată și vizual prin proiecție pe un ecran improvizat, convorbire-gag, gestionată savuros de Adrian Cucu, priceput la comicării de acest fel. O altă apariție nostimă este Inspectorul de poliție caricaturizat în tușe groțeste de Radu Dogaru cu vocea lui voit pițigăiată. Me-

Observator teatral

Sfârșit de stagiune la Teatrul Național: *Capul de rățoi*

sajul dezbrării de convenții și de căutare a umanului din om este apoteotic exprimat în scena finală, când echipa de nonconformiști îmbrăcați în salopete portocalii îl redă vieții reale pe Dacian fără barbă și Dragoș Pop cântă, ușor parodiat, celebra melodie a lui Aurelian Andreescu *Oameni, oameni, semănați... / Cu iubire, câmpia din voi...* Ameteala sentimental utopică sau parodiere atinsă de platitudinea? Nu vreau să discut eventualele conotații politice.

Alexandru Dabija situează „aventura” zănatocilor sub fronțispiciul unei legende: *Lăptăria lui Enache*. Din provincie, direct în piața bucureșteană. Și pentru a fi mai convingător, aduce în stânga scenei melajul unei vaci în mărime naturală (Fulga: *Ce vacă sunt!*) de la ugerul căreia se „alăptează” pe rând personajele. Regizorul apelează frecvent în montările lui la extrapolări scenografice năstrușnice, bulversante. Să ne amintim de *Pygmalion* montat de Dabija la Cluj în 2005, cu cei doi masivi pitecanotropi/gorile cu părțile rușinoase expuse ostentativ, în contrast cu „prețiozitățile ridicole” ale societății engleze excesiv conservatoare. Binomul *naturalese versus prețiozitate* se manifestă la fel de puternic în *Capul de rățoi*. Decorul aparține scenografei Andra Chiriac. În afară de această vacă vioi colorată (întâlnită prin parcurile sau străzile din unele orașe euro-

pene) Andra Chiriac construiește butaforii antitetice. Pe de o parte geometrizează ansamblul volumetric din lemn, sugerând vidul bine organizat în paralelipiped rigide, puse în fundal la început, cu toate personajele pe scenă (acolo suntem cu toții) și pe de altă parte mirajul copacului luminat edenic cu fructele abundenței, purtat de colo - colo după cerințele scenelor. Maestru de lumini același Jenel Moldovan aplicat în arta eclerajului. Muzica Adei Milea e ponderată și salvatoare. Contribuție discretă bine asamblată în corpul întregului.

Cu atâtea personaje pe scenă, sarcina regizorului nu e tocmai ușoară, mai ales când el marșează spre un expresionism edulcorat. Să ne gândim la saltul în „vizivitatea histrionică asupra omului” și la accentul pus pe „urmuzismele” culese, rotunjite și tocate mărunț din influențele prietenului său Urmuz. Din acest carusel al măștilor se detașează (ca durată și prestație artistică) momentele create de Cornel Răileanu în Bătrânul cerșor și hoț și Miriam Cuibus în ziarista încântată să intre în „frăția rățoilor” iconoclasti. Petre Băcioiu e Domnul cu moașa, Adriana Băilescu e Doamna cu ghiveciul, Ruslan Bărlea e Bătrânul Constantin, Patricia Brad e Studenta entuziastă, Dan Chiorescu e Polițistul mic, Anca Hanu e energica Aglaie, Cătălin Herlo e proprietarul Mușat în permanentă ceartă cu cei patru „rățoi”,

Silviu Iorga e evreul Rozenzweig în căutare de identitate („numele trebuie să corespundă celui numit”, Elena Ivanca e scandalagioaica Chivuță, Diana-Ioana Licu e Efimița, Cecilia Lucanu-Donar e fragila Studenta timidă, Miron Maxim e Omul cu farfurii batjocorite de huliganii insurgenți, Romina Meri e Doamna Bălălu, Angelica Nicoară e Prostituta tupeistă, Cristian Rigmăn e Studentul de pază, Alexandra Tarce e Doamna care urăște copiii, Irina Wintze e Doamna cu oala, Mihai-Florin Nițu e Polițistul mare și Bucălătu. De altfel, mai mulți actori intră în pielea a două sau trei personaje, dând impresia de perpetuum mobile actoricesc, de masă vie actoricească valorificată la superlativ de marele regizor. Bestiarul pus în evidență în scena finală, bizarerii din „curtea lui Urmuz”, capete de rățoi și de maimuțoi ce dănuiesc împreună, imprimă în memorie principiul causalității dobândite prin insistență persuasivă a unor bufoni dirijați de drăgălașul și drăcosul Cirivis.

Regizorul animă o faună pitoresc repartizată pe scene și tablouri vag sincopate din necesități de montare poate. Oricum, banalitatea cotidianului primește pigmentează magică. Realizatorii „programului” de naturalizare hazlie jubilează în sfârșit. Ei proclamă autenticitatea trăirii libere, fără îngrădiri și fasoane convenționale, prefabricate rigid. Cât de mult se va fi radicalizat această tendință de eliberare de convenții! Pluțirea în gratuitatea și firescul vieții a fost redobândită pe moment. Naturalitatea e un deziderat ce trebuie atins, desprins din convenționalism social. Jos masca de pe figură, ipocriților! Țipă echipa lui Cirivis, acei farsori încrezători în demersul lor trăsnet. Lăsați normalitatea să vă cuprindă și farmecul vieții adevărate să triumfe! Rămânem cu impresia că acești zănatoci fanteziști construiesc o grădină paradisiacă în fiecare zi.

Adrian ȚION

Foto: Nicu Cherciu

